

Je správné rušit EET?

VOJTĚCH MUNZAR
místopředseda sněmovního rozpočtového výboru (ODS)
ANO

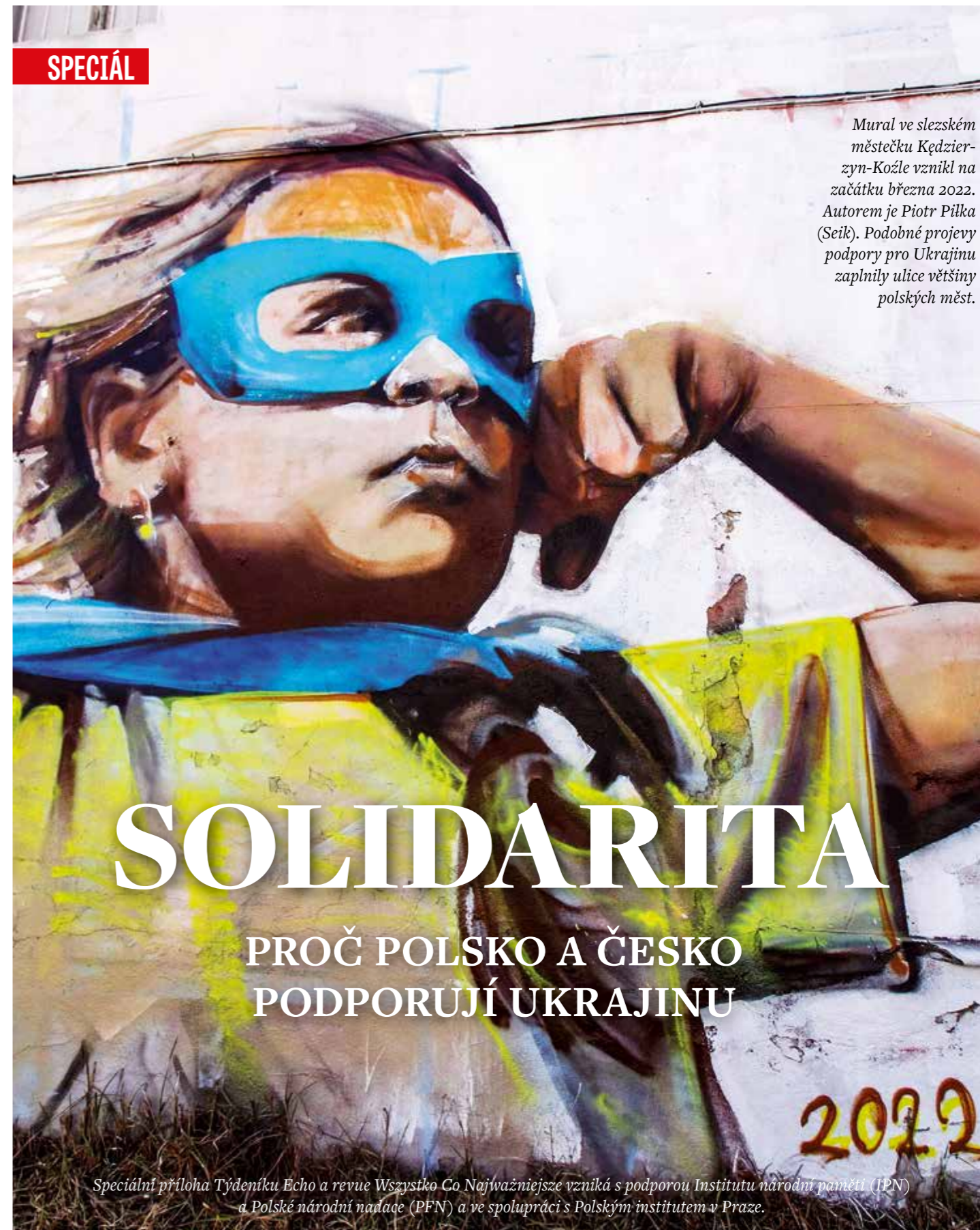
EET nebyla nástrojem na vydávání účtenek, ale byla systémem, který vytvářel nepřátelské prostředí, a symbolem nedůvěry státu k podnikání. Přinesla řadu nových kontrol a absurdních pokut nikoli za snahu vyhnout se daním, ale například za souhrnnou účtenku za útratu stolu, za nevyvěšení cedulky s nápisem EET apod. Presentované fiskální přínosy EET pro stát nebyly relevantně prokázány, zpochybňoval je i NKÚ. Navíc s rozvojem technologií stoupá počet bezhotovostních plateb, na které se EET nevztahovala. Zároveň EET byla každoroční finanční zátěž pro živnostníky, což je vždy víc zatěžující pro menší podnikatele. Pokud by se EET nezrušila, tak by od 1. ledna byla nejen obnovena tato zátěž pro předchozí vlny, ale nově by se vztahovala i na všechny ostatní živnostníky. Navrhovaná dobrovolnost by reálně nepřinesla praktický smysl pro daňové poplatníky, pro stát by byla jen neefektivním výdajem. Zrušení EET však neznamená konec pokladen v podnicích, ale jejich on-line odstránění od Finanční správy. ■

*Připravil
Záviš Dobiasovský*

PARTNER RUBRIKY

NE
LUBOŠ KASTNER
restauratér a člen představenstva Asociace malých a středních podniků

Nejsm žádný podporovatel Andreje Babiše ani obdivovatel EET, který by tvrdil, že se to nedá řešit jinak. Její zrušení, které není nahrazené jinak, větší digitalizací, podporou elektronických plateb, ale znamená návrat o deset let zpátky. Pomáhalo to nastavovat určité etické principy a profesionalitu, řízení byznysu pomocí dat, pokladního systému, a ne pomocí tužky a papíru. To je základní předpoklad pro rozvoj našeho oboru. Pokud mám volit mezi existujícím nástrojem, jehož náklady už jsou součástí našeho podnikání a dál už mě nijak nezatěžuje, nebo návratem k tužce a papíru, vrátet se nechci. Všichni vědí, co to znamenalo. Nepomůže to zaměstnancům. Nepřilákáme je do oboru, kde si nemohou vzít hypotéku, zase je začnou platit načerno a podnikatelští piráti zase vyndají šanony z devadesátek. Opět se bude řešit placení jenom hotově, což má jen jeden hlavní důvod. Je to fanaticky zpolitizovaná věc, ale život jde dál a stát by nám měl pomoci jít cestou větší digitalizace. Stěžovat si v roce 2022, že nemůžu podnikat s tužkou a papírem, je úsměvné. ■

SPECIÁL

Mural ve slezském městečku Kędzierzyn-Koźle vznikl na začátku března 2022. Autorem je Piotr Piłka (Seik). Podobné projevy podpory pro Ukrajinu zaplnily ulice většiny polských měst.

SOLIDARITA

PROČ POLSKO A ČESKO PODPORUJÍ UKRAJINU

Speciální příloha Týdeníku Echo a revue Wszystko Co Najważniejsze vzniká s podporou Institutu národní paměti (IPN) a Polské národní nadace (PFN) a ve spolupráci s Polským institutem v Praze.

Spojuje nás minulost a ostražitost vůči Rusku

POLSKO I ČESKÁ REPUBLIKA SE K SITUACI NA UKRAJINĚ POSTAVILY ČELEM

JANA ČERNOCHOVÁ
ministryně obrany ČR

S Polskem nás pojí nejen to, že naše jazyky se v mnohém podobají. Pojí nás také společné bezpečnostní zájmy, které vycházejí do značné míry z toho, že naše země si stále velmi dobře pamatují totalitní režimy řízené z Moskvy. My, podobně jako Poláci, dobře víme, že dnešnímu Rusku se nedá věřit úplně stejně, jako se nedalo věřit někdejšímu Sovětskému svazu. Mnohem lépe než řada jiných zemí jsme proto chápali, co se děje na východ od našich hranic. A proto jsme po 24. únoru letošního roku začali okamžitě reagovat a pomáhat nezávislé Ukrajině hájit její svobodu. Naše společná historie nás činí mnohem ostražitějšími než západní země.

Osobně to cítím dvojnásob, protože jsem po mamince Polka a vnímám citlivěji konsekvence nejen únorového puče, teroru v 50. letech, srpna 1968 nebo normalizaci, ale i to, jak Polsko bylo v dějinách opakovaně děleno mezi velmoci, pakt Molotov–Ribbentrop, Katyň, varšavské povstání, výjimečný stav v 80. letech... Když uvažuju, kolik v sobě mám polských genů, vždy si vzpomenu na svou umíněnost a urputnost, tady poznávám Poláky, kteří se umějí bránit proti přesile a neustoupit.

Obecně platí, že Poláci mají rádi českou kulturu, naše filmy a knížky a jsme pro ně možná jistým vzorem v této oblasti. Češi by si z Poláků zase měli vzít příklad, jak rychle pochopili, že je nutné vybudovat moderní a dobře vycvičenou armádu a být připraveni bránit se agresivní politice Kremlu. Češi byli mnohem ospalejší, a i když jsme nervózně sledovali agresí Ruska proti Gruzii v roce 2008 nebo Ukrajině v roce 2014, nechali jsme se ukolébat a spoléhali jsme se na deštník EU a NATO. Mnozí věřili, že peníze za ropu a plyn budou držet Putina na uzdě, jenže nakonec to je přesně obráceně: Rusko použilo suroviny jako zbraň s cílem Evropu a západní spojení rozvrátit. Poláci se snažili mít alternativní zdroje mnohem dřív, my jsme na to bohužel rezignovali a nyní doháníme to, co předchozí vlády zanedbaly: energetickou bezpečnost České republiky a zajištění přístupu k plynu a ropě od jiných dodavatelů.

To samé platí o armádě a obranyschopnosti. Putin Evropu probudil za vteřinu dvanáct a nyní se všichni snaží dohnat resty. To Polsku došlo dřív než nám ostatním a na obranu budou vydávat tři procenta HDP a nikdo z opozice proti tomu neprotestuje – my do konce volebního období budeme po dlouhých letech aspoň na dvou procentech, a plnit tak náš závazek daný spojencům. Polská zkušenost s ruskou nadvládou je přece jen mnohem delší, a iluze proto o hodně menší. Jestli mají Poláci na Čechách rádi smysl pro humor, my bychom měli obdivovat polské vlastnictví, odvahu a chuť se bránit a nečekat, až to někdo udělá za nás. Na druhou stranu jsem přesvědčena, že jsme za poslední měsíce také mnohokrát dokázali, že Češi se jenom neschovávají a umějí rázně jednat. Například naši předsedové vlády spolu se slovinským navštívili Kyjev jako první po vypuknutí konfliktu a jasně deklarovali postoj a podporu našich zemí.

Ani jedna naše země však v současném světě není izolovaný ostrov a členství v Evropské unii i Severoatlantické alianci je pro nás životně důležité. Obzvláště teď, kdy už nemůžeme doufat jako před 20–30 lety, že se z Ruska stane demokratický stát a náš spojenec, a kdy se o Číně jako o velmoci mluvilo jen mezi politology. Jsme v úplně nové geopolitické a bezpečnostní situaci. Na východě agresivní mocnost, která se snaží získat bývalé velmocenské postavení. A ještě dál na východě velmoc, která se cítí být světovým hráčem. Proto je nutné Rusko zadržovat a neumožnit mu další expanzi. Putinův plán narušit globální dodávky potravin, vyhladovět nejchudší regiony světa a prostřednictvím migrace a terorismu destabilizovat Evropu ukazuje provázanost jednotlivých hrozeb a nutnost čelit Rusku v různých částech světa, například v subsaharské Africe. K tomu rychlý rozvoj technologií a nových domén, takže už musíme počítat nejen s možnými bitvami na zemi, ve vzduchu a na moři, ale i ve vesmíru a kyberprostoru.

To sami nevládneme, ale v rámci EU a NATO ano. Kombinovaná síla vojenských nástrojů NATO a nevojenských nástrojů EU dává Západu šanci

úspěšně hájit mezinárodní řád založený na pravidlech proti jeho vyzývatelům.

Naše společná historická zkušenost s Ruskem se však tentokrát obrátila proti němu, protože naše země, stejně jako Ukrajina a další postsovětské státy, mají spoustu techniky z dob Varšavské smlouvy. Tuto techniku umíme opravovat, umíme do ní vyrábět munici a máme přesně ty průmyslové i jiné kapacity, které Ukrajina tolik potřebuje ke svému přežití. A od samého začátku války na Ukrajině jsme ani na vteřinu nepochybovali o tom, že je musíme k obraně použít, a používáme je.

Detaily dodávek techniky samozřejmě z bezpečnostních důvodů specifikovat nebudeme. Ale podstatné je, že na Ukrajinu posíláme funkční techniku, kterou si sama vyžádala a která se velkou měrou podílí na její schopnosti odolávat ruské agresí.

Konflikt na Ukrajině se však neomezuje pouze na ukrajinské území, kde se bojuje, ale nepřímou ovlivňuje i nás. Obě naše země poskytly a nadále poskytují přístřeší statisícům uprchlíků před válkou. Polsko i Česká republika se k situaci postavily čelem a zvládly a zvládají obrovskou migrační vlnu. Řada uprchlíků se již vrátila do svých domovů, ale o obrovské množství jsme se dokázali postarat a pomocí jim integrovat se do naší společnosti. Poskytli

jsme jim ubytování, zdravotní a sociální péči a místa ve školách pro jejich děti. Řada z nich si našla práci a stávají se plnohodnotnými členy naší společnosti.

Další zásadní oblastí je výměna informací a zkušeností. Konflikt na Ukrajině dnes všichni experti na válečné konflikty sledují den co den a naše země mají díky své rychlé a efektivní pomoci Ukrajině možnost podívat se mnohem blíž a dál, než kam se dostanou jiní. Během mé návštěvy Kyjeva byla z ukrajinské strany patrná ochota sdílet s námi mnohem víc informací než s jinými zeměmi.

Věřím, že pomoc, kterou od nás a Poláků Ukrajina dostává, pomůže odrazit ruskou agresí a vrátit pod ukrajinskou kontrolu všechna Ruskem nelegálně okupovaná území. Stejně tak věřím, že se Ukrajina vydá směrem k západním společenstvím a že i v budování ozbrojených sil budeme moci spolupracovat stejně jako ve všech ostatních oblastech.

Jednou z výzev pro Západ bude poválečná obnova Ukrajiny a její zapojení do západních struktur, to by mělo být českým i polským zájmem pro následující roky, stejně jako podpora dalších zemí východního partnerství, konkrétně Moldavska a Gruzie. Jsem moc ráda, že Polsko je český spojenec a přítel, s nímž se v obraně skvěle spolupracuje bilaterálně i v rámci Unie a Aliance. ■

Polsko a Česko dodaly bojující Ukrajině nejvíce tanků. V červenci oběma zemím poděkovali členové ukrajinské armády. Foto: FB Generálního štábu Ukrajinských ozbrojených sil

PUTIN EVROPU
PROBUDIL ZA VTEŘINU
DVANÁCT A NYNÍ
SE VŠICHNI SNAŽÍ
DOHNAT RESTY.
TO POLSKU DOŠLO
DŘÍV NEŽ NÁM
OSTATNÍM.

Pomáhat Ukrajině je naší civilizační povinností

KAŽDÝ DEN MŮŽEME SLEDOVAT, JAK RUSOVÉ NIČÍ UKRAJINSKÉ KULTURNÍ BOHATSTVÍ A DĚDICTVÍ

Už devět měsíců svádí Ukrajina uprostřed Evropy, těsně za východními hranicemi Polska, svůj boj o nezávislost. Musíme však mít na paměti, že Ukrajina bojuje nejen o svou vlastní existenci, integritu a konečně i o právo na důstojný život pro své občany. Jestliže se Ukrajinci postavili ruské agresi na odpor, brání tím zároveň evropskou civilizaci a kulturu. Svým útokem na Ukrajinu Rusko podrylo a popřelo samotné základy naší civilizace – vždyť čím jiným je zabíjení civilistů a dětí, bombardování nemocnic, škol a humanitárních konvojů či porušování mezinárodních dohod?

Poláci znají ruskou civilizaci smrti a ničení jako málokterý národ na světě. Dobře také vědí, jak cenná je svoboda a nezávislost rodné země. Od 24. února se proto nepřetržitě snaží poskytovat podporu těm, kteří dnes ve jménu svobody a nezávislosti přinášejí oběť nejvyšší. Podle odhadů se do různých forem pomoci Ukrajině zapojilo na 70 % polské společnosti. Polský národ tváří v tvář nebezpečí dokázal, že se dovede sjednotit, a práce, kterou odvedli dobrovolníci, uniformované složky, zaměstnanci státních a komunálních institucí, církev a občané, kteří se podíleli na záchraně životů Ukrajinců, se natrvalo zapíše do dějin.

Válka způsobená ruskou agresi zapříčinila smrt a utrpení stovek tisíc lidí, ale také nedozírné materiální škody, a to včetně těch, které mají i symbolický dopad. Každý den můžeme sledovat, jak Rusové ničí ukrajinské kulturní bohatství a dědictví – ať už přímo střelami mířícími na pamětihodnosti a kulturní instituce, anebo nepřímým prostřednictvím výpadků v dodávkách energií a přístupu ke komunikačním a informačním kanálům. Haagská konvence z roku 1954 jasně říká, že ničení kulturního dědictví během konfliktů je válečný zločin. Proto jsme se od prvního dne války zapojili do podpory ukrajinských kulturních institucí a do ochrany tamního kulturního dědictví. Jsme v nepřetržitém styku jak s ministrem Oleksandrem Tkačenkem a ukrajinským ministerstvem kultury a informační politiky, tak i s různými tamními muzei, uměleckými institucemi, knihovnami či archivy.

PIOTR GLIŃSKI
profesor sociologie,
ministr kultury
a národního dědictví Polska
a místopředseda polské vlády

PODPORUJEME-LI UKRAJINU PŘI OCHRANĚ JEJÍ KULTURY A DĚDICTVÍ, MUSÍME MÍT NA PAMĚTI, ŽE SE POHYBUJEME V NESMÍRNĚ CHOUlostIVÉ SFĚŘE S OBROVSKÝM SYMBOLICKÝM VÝZNAMEM PRO UKRAJINSKÝ NÁROD.

Už na samém začátku války jsme zřídili Centrum pomoci pro kulturu na Ukrajině, které organizuje a koordinuje transporty s materiály, jejichž cílem je dostat archiválie, muzeálie a jiné movité památky do bezpečí. Centrum mimoto slouží jako hub pro kulturní instituce z celého světa – přes Polsko na Ukrajinu proudí pomoc od muzejních a kulturních institucí i od mezinárodních organizací. Tyto transporty zahrnují například generátory elektrické energie, bedny, hasicí deky, minerální vlnu, OSB desky, plastové trubky, hasicí přístroje nebo pytle na písek. Polská vláda navíc na žádost Kyjeva zřídila Fond Lublinského trojúhelníku pro digitalizaci kulturního dědictví na Ukrajině. Polské instituce se podílejí na skenování objektů kulturního dědictví a vzniku digitální platformy, jež by umožnila jejich archivaci, ochranu, rozvoj a propagaci.

Podporujeme-li Ukrajinu při ochraně její kultury a dědictví, musíme mít na paměti, že se pohybujeme v nesmírně choulostivé sféře s obrovským symbolickým významem pro ukrajinský národ. Deklarujeme-li tedy svou připravenost přijmout lidi z kulturní oblasti i materiální statky, musíme to dělat velmi citlivě a s úctou. V symbolické rovině je evakuace kulturního dědictví krajním řešením, proto při nabídkách pomoci s ochranou sbírek ukrajinských kulturních institucí nebo jen některých předmětů za žádných okolností nelze vyvíjet nátlak.

Polsko rovněž podporuje umělce a kulturní pracovníky, kteří v této zemi našli útočiště před válkou. Naše instituce pro ně vypisují stáže a umělecké rezidenční pobyty, nabízejí jim práci, jazykové kurzy, poskytují jim prostory na sbírky darů a zajišťují jim ubytování. Umělecké školy podporují ukrajinské žáky a studenty v tom, aby se mohli dál vzdělávat ve svých oborech. V Polsku se na svá evropská či světová turné připravil kupříkladu Kyjevský symfonický orchestr, Ukrajinský akademický symfonický orchestr mládeže Slobožanskij z Charkova nebo Ukrainian Freedom Orchestra. Právě v Polsku proběhla již v březnu první výstava digitálních reprodukcí děl Mariji Prymačenkové, polská muzea a galerie průběžně pořádají četné další výstavy ukrajinského umění, a to včetně

přehlídek současných umělců. Díky polským archivům zase vznikl a probíhá projekt s názvem „Mami, já nechci válku!“ – unikátní dvojjazyčná výstava, kde jsou prezentovány historické kresby polských dětí z roku 1946, reflektující jejich prožívání druhé světové války v letech 1939–1945 a pocházející z fondů polských sbírkových institucí, a kresby ukrajinských dětí ze současnosti, odrážející jejich zkušenost aktuálního konfliktu na Ukrajině a shromažďované internetovým portálem *Mom, I see war*. Výstava už byla představena v rámci většiny polských diplomatických pracovišť po celém světě, mimo jiné i před Evropským parlamentem v Bruselu a v Památníku Lidice.

Podobně důležité jako materiální podpora a vytváření pracovních podmínek pro lidi z oblasti kultury je také poskytování politické podpory pro ochranu ukrajinského kulturního dědictví. Polsko už od začátku války aktivně vyjadřuje svou podporu apelu ministra Tkačenka na to, aby bylo Rusko sankcio-

nováno i v kulturní oblasti a jeho mezinárodní aktivity na tomto poli byly omezeny natolik, že by bylo například vyloučeno z organizace UNESCO a došlo by k zastavení spolupráce se zástupci kulturní sféry z Ruské federace, zrušení výstav ruského umění a ruských umělců ve veřejném prostoru. Společně s pobaltskými státy Polsko vyvíjí aktivity směřující k tomu, aby se zablokovalo šíření ruské propagandy prostřednictvím satelitních vysílacích platform, jejichž operátoři mají sídlo na území Evropské unie.

Tváří v tvář neopodstatněné ruské agresi na Ukrajině je povinností nás všech postavit se na odpor a projevit nezištnou solidaritu. Podpora Ukrajině z naší strany je tedy zcela nezbytnou podmínkou k tomu, aby se do naší části světa navrátilo bezpečí a mír. Je to naše civilizační povinnost ve vztahu k sousednímu státu a k budoucím generacím, ale i ve vztahu k naší vlastní kultuře. I tu totiž dnes Ukrajina brání tím, že čelí barbarskému Rusku. ■

Začátek března 2022. Ukrajínští a polští technici odklízají do bezpečí sochu Krista z Arménské katedrály ve Lvově kvůli opakovaným ruským raketovým útokům na město. Foto: André Luís Alves. Foto: Global Media Group / Sipa USA / East News

Musíme na sebe vzít větší zodpovědnost

STŘEDNÍ EVROPA V SEVEROATLANTICKÉ ALIANCI

Aktuální vojenské oslabení Ruska znamená, že realnost rizikového vývoje situace pro Polsko se snížila. Chvilu „oddechu“, která díky tomu nastala, však není ani tak příležitostí k tomu, abychom v úsilí o posílení polské bezpečnosti polevili, ale mnohem spíš dobou, kdy je potřeba toto posílení maximálně zužitkovat. Výzvou pro Polsko už tedy není to, jaké bezpečnostní záruky může tato země získat, nýbrž to, jakou pozici si vydobude v rámci NATO, a to včetně jeho velitelských struktur, prostřednictvím svého zásadního příspěví k posílení vojenské bezpečnosti aliančních států ve střední a východní Evropě. Je také otázkou, zda je Polsko v současnosti v bezpečí a čím je tato bezpečnost fakticky podmíněna.

Bezpečnost Polska je založena na dvou vzájemně souvisejících činitelích. Prvním z nich je členství státu v Severoatlantické alianci, druhým a důležitějším jsou pak jeho vlastní schopnosti. V roce 1999, kdy Polsko společně s Českem a Maďarskem vstoupilo do NATO, byl význam této země dán především její geopolitickou polohou. Doprovázela to zároveň myšlenka, že Polsko je v rámci zmíněného společenství beneficentem bezpečnosti. Poslední roky – a zvláště pak měsíce – ovšem ukazují, že se to výrazně mění.

Tato změna je způsobena především rostoucím významem Polska v oblasti vojenské. Povšimněme si, že jsme svědky realizace největšího projektu posílení polské armády po roce 1989. Navíc platí, že tato modernizace a změny jsou projevem jisté kontinuity při realizaci koncepcí, neboť kroky podniknuté polským státem po Strategické revizi obranných schopností v roce 2017 a později v rámci Strategie národní bezpečnosti jsou v roce 2022 rozšiřovány a implementovány v rámci balíčku radikálního po-

TOMASZ SZATKOWSKI
polský velvyslanec
při NATO

Fotografie ze setkání Joea Bidena s vojáky americké armády v Řešově – místě, které se stalo od 24. 2. bránou pro vojenskou pomoc Ukrajině. Ruská invaze umožnila potvrzení trvalé vojenské přítomnosti USA ve střední Evropě, o což Polsko usilovalo už dvě dekády.
Foto: Profimedia.cz

**VÝZNAM POLSKA
JAKOŽTO ZÁKLADNÍHO
KAMENE VÝCHODNÍHO
KŘÍDLA NATO BYL
POTVRZEN KLÍČOVOU
PŘÍTOMNOSTÍ
USA A DISLOKACÍ
ALIANČNÍCH
STRATEGICKÝCH
VELITELSKÝCH
KAPACIT.**

sílení polské armády, který realizuje ministerstvo národní obrany. To se týká nejen jejího početního nárůstu, ale především rozvoje dělostřelectva, logistiky, muničního zázemí, střel a raket dlouhého doletu, protivzdušné a protitankové obrany a také průzkumných jednotek.

Dalším faktorem je polský příspěvek k bezpečnosti v rámci NATO. Stačí zmínit například Baltic Air Policing, v jehož rámci hlídají vzdušný prostor nad pobaltskými státy čtyři polské stíhačky F-16 s podporou 150 pracovníků. V Kosovu a Rumunsku je aktuálně přítomno 300 polských vojáků, v Lotyšsku 260 vojáků a v Turecku provádí hlídkové operace na syrsko-turecké hranici polský letoun Bryza. Polské stíhačky se v blízké době objeví na Slovensku, kde budou rovněž střežit vzdušný prostor. Polský vojenský kontingent Kościuszko o síle přibližně 200 vojáků bude v rámci Stálé námořní skupiny NATO 1 (Standing NATO Maritime Group One) nasazen v Baltském, Norském, Severním a Středozezemním moři a také ve východní části Atlantského oceánu.

Image a význam Polska pozitivně ovlivnila i obrovská aktivita před vypuknutím krize i jeho pozdější angažovanost a významná role při pomoci Ukrajině a účinný tlak na tvrdou reakci v podobě sankcí proti Rusku. Stačilo sledovat četné návštěvy a politická jednání, jež především krátce před zahájením ruské invaze a v prvních týdnech po jejím začátku vedli prezident Duda, premiér Morawiecki a ministři obrany a zahraničí.

Význam Polska jakožto základního kamene východního křídla NATO byl potvrzen klíčovou přítomností USA a dislokací aliančních strategických velitelství USA a dislokací aliančních strategických velitelství USA v Evropě bude umístěno na území Polské republiky. Velitelství Pátého sboru americké armády je z hlediska velení těchto vojsk v Evropě zcela zásadním místem, jelikož právě zde se v kritické situaci objeví hlavní velitelé americké armády. Ponese to s sebou nutnost posílit výzvedné a průzkumné kapacity, leteckou přítomnost, rozvinout infrastrukturu na úroveň odpovídající většímu počtu vojáků a skladovaného vybavení a také zlepšit palivovou infrastrukturu na území Polska.

V této souvislosti stojí za zmínku další důležitý faktor, jímž je charakter vojenské přítomnosti spojeneckých armád. Ze strategického hlediska a z hlediska odstrašujícího potenciálu má trvalá přítomnost těchto jednotek patrně větší význam, protože ukazuje, že v dlouhodobém horizontu nemůže být území Polska ze zóny NATO vyloučeno. Není pochyb o tom, že přítomnost amerických vojáků v Polsku byla trvalá a dlouhodobá již před tímto rozhodnu-

tím, což odráží deklarace podepsaná prezidenty Polska a Spojených států v roce 2019.

O změně, která probíhá v NATO, svědčí i výrazná proměna jazyka, jak je to patrné i ve strategické koncepci. Formulace v tomto dokumentu obsažené totiž hovoří o tom, že NATO znemožní protivníkovi dosáhnout fait accompli, tedy toho, abychom byli postaveni před hotovou věc. A to je s ohledem na dosavadní – jak se zdůrazňovalo – reaktivní charakter Severoatlantické aliance významná změna.

Vezmeme-li tedy v potaz vojenskou přítomnost našich spojenců v Polsku a potenciál této země, dále skutečnost, že Ukrajina v této chvíli úspěšně brání svou suverenitu, a také značný rozsah ruských ztrát bojových sil i techniky, lze konstatovat, že riziko konvenčního válečného útoku z ruské strany, které by ohrozilo polskou suverenitu, je nyní výrazně nižší.

Rovněž v perspektivě několika let bude díky zvýšení obranného potenciálu Polska jakékoli ohrožení polské suverenity takovým útokem prakticky znemožněno. Zajištění bezpečnosti země však nemůže zastínit další výzvy, jimž Polsko coby důležitý člen NATO čelí.

Poláci se musejí přestat vnímat pouze jako beneficianti bezpečnosti, protože jsou čím dál častěji jejím poskytovatelem. Přitom právě takto je Polsko stále častěji vnímáno některými svými spojenci.

Díky rozvíjení vlastních kapacit, o čemž svědčí například projekt rozšiřování ozbrojených sil, Polsko přestává být důležitým výlučně kvůli své geografické poloze a stává se podstatným hráčem na východním křídle NATO. Nejdůležitější změna už probíhá v psychologické rovině – v povědomí ostatních spojenců. Je nutno zajistit, aby se to odrazilo i na závěrech příštího summitu NATO.

Polsko musí také významně promluvit do podoby budoucích vztahů NATO s novým Ruskem, které budeme budovat, jakmile tato země splní podmínky nezbytné pro obnovu transatlantického bezpečnostního řádu. Aktuální dokument – Zakládající akt mezi NATO a Ruskem (NATO-Russia Founding Act) – je formulován tak, že v rámci paktu vytváří jakousi druhou kategorii členů („nových“ členských zemí z bývalého komunistického tábora). A to je nebezpečné, protože nemůžeme vyloučit, že by nejen Rusko, ale i některé západní státy mohly mít zájem na tom, aby se Polsko v bezpečnostní oblasti dostalo do pozice určité závislosti. Polsko však momentálně společně s dalšími spojenci v rámci NATO jasně deklaruje, že jestliže Rusko od tohoto aktu odstoupilo, ztrácí tento dokument svou platnost. Přesto se o něm stále diskutuje, i když je třeba připomenout, že na summitu v Madridu se spojenci shodli na tom, že některá omezení uvedená v tomto dokumentu již neplatí.

Další výzvou je změna modelu podpory, kterou Polsko poskytuje dalším spojencům na východním křídle. Diverzifikace naší přítomnosti za hranicemi Polska zkresluje hodnocení rozsahu našeho zapojení. To by se mohlo změnit konsolidací naší přítomnosti tak, abychom jako rámcový stát mohli převzít velení v některých oblastech, kde NATO zajišťuje bezpečnost. V současné době probíhají jednání na toto téma.

Pro NATO i Polsko je velice důležitá výhledová reforma velitelských struktur, jejíž potřeba vyplývá ze změněné geostrategické situace a z nutnosti přizpůsobit velení s ohledem na nové silové složky. Polsko chce v této reformě zaujmout odpovídající místo s poukazem na to, že jeho rostoucí potenciál takový krok plně ospravedlňuje. Polským úkolem je proto dát změnám správný směr a náležitě adaptovat vojenskou strukturu. Země bude dohlížet na plánování 300tisícových silových složek NATO, které mají být k dispozici v případě, že vyvstane potřeba kolektivní obrany. Souběžně s tím probíhá rozvoj operativního plánování.

Otázka bezpečnosti plynoucí z polského členství v NATO se dostává do fáze, kdy je to právě Polsko, kdo se stává důležitým garantem bezpeč-

nosti pro země této části Evropy. Tato skutečnost, která zásadním způsobem ovlivňuje vývoj postavení Polska v Severoatlantické alianci, má zároveň vliv na bezpečnost tohoto státu. Otázka, jak podstatnou roli bude Polsko hrát v NATO, se tudíž rovná otázce, jak moc se Polsko zaměří na rozvoj vlastního vojenského potenciálu.

Výzvou pro Polsko už není ani tak to, jaké bezpečnostní záruky může tato země získat, nýbrž jakou pozici si vyjedná ve velitelských strukturách NATO s ohledem na svůj podíl na budování vojenské bezpečnosti zemí Severoatlantické aliance ve střední a východní Evropě. Příští summit NATO se v tomto ohledu stane důležitým mezníkem.

Otázku týkající se polské bezpečnosti nelze definitivně zodpovědět, aniž by se při tom braly v potaz problémy Severoatlantické aliance jako celku. Jednou z největších výzev pro NATO bude nové uspořádání vztahů s Ukrajinou, a to včetně otázky, jak se postavíme k příslibu z bukurešťského summitu, že se tato země stane členem NATO. Rusko se snaží ovlivňovat politiku otevřených dveří NATO cestou vojenské agrese, což se děje i v Gruzii. Věřím, že Polsko, Česko a další země budou usilovat o to, aby se taková politika nevyplácela a nepřinášela ovoce. ■

*Polská samohybná houfnice Krab (vlevo) během přehlídky při summitu NATO ve Varšavě v roce 2016. Kraby, vyrobené v Polsku, patří nyní mezi nejúčinnější zbraně, které státy NATO předaly bojující Ukrajině.
Foto: Profimedia.cz*

Naše spojenectví je alternativa k ruské dominanci

ANDRZEJ NOWAK O HISTORII POLSKO-RUSKÝCH VZTAHŮ

ONDŘEJ ŠMIGOL

A ndrzej Nowak je jedním z čelných polských expertů na ruské dějiny. V rozhovoru popisuje, proč Rusko zaútočilo na Ukrajinu, odkud se berou Putinovy imperiální ambice a proč Polsko vždy bylo Rusku trnem v oku.

Ohledně důvodů, proč Rusko zaútočilo na Ukrajinu, existují dva pohledy. První tlačí takzvaná realistická škola mezinárodních vztahů. Ta vidí svět jako soupeření velmocí a tvrdí, že Rusko zaútočilo, aby chránilo své zájmy. Druhý pohled vidí v ruském útoku pouhý imperialismus. Jaký je váš názor?

Zdá se mi, že realistické škole chybí znalost dějin. Je založena pouze na politické vědě, modeluje chování velmocí podle nejrůznějších scénářů. Ve skutečnosti na dějinách záleží. Kultura a historie neovlivňuje chování aktérů o nic méně než předpojaté modely. Velmocí nejsou motivovány pouze ostatními velmocemi, ale také svými vnitřními hnacími silami. Co se týče Ruska, tak to má velmi dlouhou a silnou tradici imperiálního myšlení. Nejde jen o oblasti vlivu, což je něco, čemu rozumějí realisté. Tvrdí, že Rusko má svůj dvorek na Ukrajině, možná v baltských státech, možná dokonce v Polsku a v České republice. Z perspektivy Washingtonu je celkem jedno, jak je velký. Pro něj mezi Kyjevem a Prahou není velký rozdíl. Ale Rusko to tak nevidí. Ruští státníci a ideologové přemýšlejí nejen o oblastech vlivu. Přemýšlejí o svých globálních ambicích. Každá říše aspiruje na to, být jedinou říší. V Rusku je tento pohled velmi silný od 16. století, kdy moskevští mniši formulovali myšlenku, že Moskva je třetí Řím. Tedy že Moskva je třetím a posledním centrem světových imperiálních ambicí. Prvním byl samozřejmě Řím, druhým Byzanc a po jejím pádu v 15. století se Moskva stala jedinou opravdovou říší na světě.

Tato myšlenka třetího Říma stále ovlivňuje ruské myšlení?

Je to velmi silně zakořeněno v mnoha elementech ruské kultury, ruské identity. Věří, že Rusové reprezentují jedinou pravou myšlenku na světě a měli by osvobodit zbytek světa. Nepoužívají žádné slovo spojené s dobýváním. Oni pouze osvobozují. Rusko věří, že je předurčeno dominovat ostatním, ale říká tomu osvobození. To je velmi důležitý dodatek k otázce sfér vlivu. Sféry vlivu jsou pouze první krok ke kontrole celého světa. Někteří nemohou uvěřit, že Rusko sní o světové dominanci. Je to relativně ekonomicky slabá země. Ale ruské tradice jsou důležité. Jsou zakořeněné například v Puškinovi, Dostojevském a dalších méně známých ideologiích. Nyní například v Duginovi, ale stovky dalších formulují stejnou myšlenku. Rusko je lídrem světa. Učí se to ve školách a Putin každoročně připomíná Rusům, že by měli vést svět, jelikož to je jejich historická mise.

Souvisí to tedy i se současnou ruskou politikou vůči Západu a Ukrajině.

Ano. Nejdřív Putin říkal, že dění na Ukrajině není důležité pro Poláky a Čechy. Rusové tam pouze chtějí zavést pořádek. Zároveň se však obracel na západní publikum, hlavně americké realisty. Před dvěma lety publikoval článek v National Interest o ruských dějinách. V něm tvrdí, že příčinou všech katastrof 20. století je Versailleská smlouva. Malé země jako Polsko, baltské státy a Československo jsou umělé státy, které zničily systém, ve kterém dominovaly říše. Říše jsou přirozeným pilířem řádu. Tyto omyly dějin vytvořené Versailleskou smlouvou by se měly zrušit. Ve světě je místo pouze pro velké hráče, jako je Rusko, Německo, Anglie, Francie, USA a nyní Čína. Pak ale přichází poslední krok, konflikt mezi velmocemi, který by vedl ke konečné dominanci Ruska. Takže když se říká, že Ukrajina je pouze o Ukrajině, je to naprosto zavádějící. Není to jenom o Ukrajině, jenom o postsovětské sféře. Je to problém pro celou Evropu. Putin chce oddělit Evropu od Ameriky a tím nastolit cestu k imperiálnímu postavení Ruska ve 21. století.

ANDRZEJ NOWAK (1960)

Profesor historie na Jagellonské univerzitě v Krakově. Po studii filozofie a historie, která dokončil roku 1982, pracoval jako doktorand v Historickém institutu Akademie věd ve Varšavě a současně jako redaktor samizdatových periodik a učitel na podzemní univerzitě. Specializuje se na polsko-ruské vztahy a dějiny politického myšlení ve východní Evropě. Hlavním Nowakovým projektem jsou všeobecné Dějiny Polska, zatím mu vyšlo pět svazků z plánovaných jedenácti. Je ženatý, má dvě děti. Česky vyšly jeho vybrané eseje s názvem Impérium a ti druzí. Kapitoly z dějin východní Evropy (CDK 2011).

Foto: Jan Zatorský

V TOMTO STŘETU
HISTORICKÝCH
INTERPRETACÍ PUTIN
POTŘEBUJE NĚKTERÉ
SKUTEČNOSTI
SKRÝT, ABY MOHL
PREZENTOVAT
UKRAJINU JAKO
SOUČÁST RUSKA.

Četl jsem Putinův esej O dějinné jednotě ruského a ukrajinského národa. Vychází také z této ideologie?

Tvrdí, že jsou důvody, proč se chovat k Ukrajině jako k části Ruska. Putin samozřejmě dějinami manipuluje, ale říká, že Rusko je přirozeným centrem východoslovanského prostoru, který by měl obsahovat všechny východní Slované včetně Běloruska, Ukrajiny a samotného Ruska. Kdokoli, kdo chce od toho odělit Ukrajince, je západní agent. Západ chce podle Putina rozdělit přirozené bratry Ukrajince, Bělorusy a Rusy. Takže Západ je zdroj problémů, nepřítel. Ale Západ lze podle něho rozdělit na dvě části. Západ, který kuje pikle proti Rusku, a rozumný Západ, který se umí adaptovat na jeho sféry vlivu. Špatný Západ reprezentují Američané, ten rozumný Němci. Například při anexi Krymu v roce 2014 několikrát zmínil, že jde o sjednocení. A kdo by měl víc chápat sjednocení než Němci. Nakonec ale v témže esejí Putin tvrdí, že Rusko společně s Ukrajinou a Běloruskem reprezentuje jednotu sjednocenou na specifickém morálním řádu, který je jiný než ten na Západě. V tomto případě je Západ hničící, dekadentní, morálně zkorumpovaný. A v tom Němci nejsou o nic lepší než Američané. Znovu tak vidíme tři vrstvy ruského uvažování. Nejdřív jde o Ukrajinu, pak o rozdělení Západu a nakonec o jeho porážku.

V tom esejí také zmiňuje hodně Polsko jako historicky hlavního protivníka Ruska. Nyní vidíme, že Polsko patří mezi nejpevnější spojence Ukrajiny. Je to jen na základě dějinné polské zkušenosti? Promítá se v tom polská rusofobie, jak rádi tvrdí na Západě?

Pokud budeme mluvit o Putinově perspektivě, tak v tom esejí je několik důležitých momentů polsko-ruské historie, kdy Polsko bylo hlavním geopolitickým nepřítelem Ruska. Začíná to v momentě, kdy se Polsko sjednotilo s Litvou. Litva předtím sjednotila velké části dnešní Ukrajiny a Běloruska se svým původním územím. Skrze svazek polské královny Hedviky s litevským velkoknížetem Jagellem Polsko poprvé vstoupilo do východoevropské arény. Zanechalo tam kulturní, právní koncepty ze Západu, které tato území změnily. Mnoho západních vlivů přišlo na Ukrajinu a Bělorusko skrze Polsko. V Kyjevě a Minsku máte památníky magdeburského práva. Jde o systém městské samosprávy, kdy lidé ve městech byli svobodní a sami si vládli. Do Kyjeva a Minsku dorazilo skrze Polsko. Obyvatelé Kyjeva byli pyšní na to, že si mohou sami vládnout. To je rozdíl ve srovnání s moskevskou autokracií. Z Putina pohledu jde o západní zasahování, které zničilo přirozenou jednotu Ukrajinců a Bělorusů s Rusy.

Proto to popisuje ve svém esejí a zdůrazňuje, že Ukrajinci proti Polákům v 17. století povstali a vybrali si Rusko nejen jako svého partnera, ale i vládce. Vynechává, že tímto rozhodnutím byla Ukrajina rozdělena. Ano, někteří ukrajinští lidé se tehdy přidali k Rusku, ale druhá část byla proti této volbě. Jedna část tak zamířila k Rusku, druhá skrze Polsko k Západu. Tím se otázka Ukrajiny a Běloruska stala velmi důležitou v polsko-ruských vztazích. Rusko se upnul k západní expanzi, jelikož bez celé Ukrajiny a Běloruska nemohlo být evropskou mocností. Nakonec po čtyřech stoletích polsko-litevské unie se Rusku podařilo ji zničit. Putin to popisuje jako osvobození Ukrajinců a Bělorusů z polského jha.

Část současné Ukrajiny ale tehdy připadla Rakousku.

A tato část byla podle Putina osvobozena až za druhé světové války Stalinem. Nejdřív skrze pakt Molotov–Ribbentrop a pak trvale po roce 1945. Když tedy Poláci připomínají, že jejich země zanikla v 18. století kvůli ruskému imperialismu, tak Putin odpovídá, že nešlo o zničení, ale o osvobození. Ohledně paktu Molotov–Ribbentrop říká, že na něm nebylo nic zvláštního. Bylo to prý moudré politické rozhodnutí, které připravilo Sovětský svaz na konečné vítězství v druhé světové válce, která ale prý začala až v roce 1941. V tomto střetu historických interpretací Putin potřebuje některé skutečnosti skrýt, aby mohl prezentovat Ukrajinu jako součást Ruska.

Stejně je tato obsese dějinami poněkud zvláštní. Ne každý agresor zabíhá ve svém zdůvodňování do takto hluboké historie.

Polsko se svými téměř 40 miliony obyvateli je druhou nejlidnatější zemí v této části Evropy, hned po Ukrajině. Jakékoli spojení mezi Polskem a Ukrajinou je něco, co dělá ruskou kontrolu nad Ukrajinou méně efektivní. Je to jediná kombinace, která mění geopolitickou realitu ve východní Evropě a poškozují imperiální ambice Ruska. Sblížení mezi Polskem a Ukrajinou, podporované anglosaskými mocnostmi, je jedinou alternativou ke geopolitické dominanci Ruska v celé východní Evropě. Proto tento duch polsko-litevské unie, spíše by se tomu mělo říkat polsko-litevsko-ukrajinská unie, je něco, co straší Putina a Rusko. Není to jen pro Rusko špatná historická vzpomínka, ale geopolitická alternativa.

Polsko-ukrajinské dějiny jsou však taky velmi komplikované. Nelze nezmínit například volyňské masakry, kdy ukrajinští nacionalisté

pozabýjeli několik desítek tisíc Poláků. Jak se podařilo přes tuto historii přenést? Je to pouze otázka společného nepřítele?

Samozřejmě že polsko-ukrajinské vztahy jsou velmi komplikované, jak to mezi sousedy bývá. Společný nepřítel hraje v tomto sblížení důležitou roli, řekněme sémantickou. Jsou v tom i jiné faktory, včetně společné zkušenosti invaze, kontroly a zneužití imperialismem z východu. Máme století zkušeností ohledně zbavení svobody, kontroly a zdrojů kvůli ruskému, pak sovětskému a pak zas ruskému imperialismu. Dalším důležitým faktorem je specifické pojetí svobody. Kozácké pojetí svobody je velmi důležité pro ukrajinskou identitu. Kozácké pojetí svobody hraničí s anarchií. To má velmi blízko k polské tradici, která však není založena na kozácích, ale na polské šlechtě. Znovu ale si velmi cení svobody, až hraničící s anarchií. Tato tendence velmi si cenit svobody je v protikladu k ruské tradici autokracie. Ale zřejmě nejdůležitějším faktorem tohoto sblížení je přirozený reflex polské společnosti. Naši sousedé byli napadeni, jejich domy jsou bombardovány, muži bojují, ženy a děti potřebují útočiště, které jim musíme poskytnout. Je to morální reflex znovu založený na dějinné zkušenosti. Mnoho našich rodin si pamatuje, jaké to je, být zbaven domova, základního bezpečí, co znamená být bombardován. Je to něco, co tvoří tradici většiny polských rodin. Zažily si to 80, 100 let nazpátek. Proto tak soucítíme s Ukrajinci, nehledě na geopolitické a strategické aspekty.

Zmínil jste se o chování Německa, které lze považovat za jeden ze slabých článků západní aliance. Je jeho jisté porozumění Rusku také dáno historickými zkušenostmi?

Má to dlouhou tradici. Začala v 15. století. Tehdy dorazili do Vídně, tehdejšího centra Svaté říše římské národa německého, první vyslanci Moskvy. Důvod byl jednoduchý. Společný nepřítel. V Polsku a na Litvě, ale také v Českém a Maďarském království vládli Jagellonci. Proto Habsburkové a Rurikovci zorganizovali v 15. století první spojení. Druhým důležitým momentem bylo partnerství mezi Kateřinou Velikou a pruským králem Fridrichem Velikým. Byly to hnací síly zničení polsko-litevské unie. Ale poté, zvláště po sjednocení Německa v 19. století, se Rusko a Německo dostaly do dilematu. Jak pokračovat ve spolupráci bez společného nepřítele. Najednou mezi nimi nic nebylo, měly společnou hranici, byly soupeři o dominanci ve středovýchodní Evropě. Německo vytvořilo koncept Mitteleuropu na ekonomickou a kulturní dominanci regionu. To ale naráželo na ruský panslavismus. Tento střet nakonec vyústil v první světovou válku.

Přispěly k tomu samozřejmě i jiné faktory. Situace se opakovala v meziválečném období, kdy Sovětský svaz navázal úzkou spolupráci s výmarskou republikou. Chtěly společně změnit versailleský systém. Němci chtěli půlku Československa a Sověti půlku Polska. Vyvrcholením toho byl samozřejmě pakt Molotov–Ribbentrop. Potom ale nastal čas vyřešit, kdo má navrch. Moskva, nebo Berlín? Hitler, nebo Stalin? Nastala poslední fáze konfrontace.

A po válce?

Sověti dominovali východní Evropě a pro svobodné Němce na západě se hlavním cílem stalo znovusjednocení. Němci nechtěli znovu udělat tu chybu, že si znepráteli Rusko. A i kvůli ekonomickým důvodům byli připraveni spolupracovat s Ruskem. Na německé straně dalším faktorem byla nenávisť k Američanům, kteří připravili Německo o vítězství v letech 1917 a 1941. Mnoho Němců si to nepřizná, ale je to něco důležitého v německém egu. Spolupráce se Sověty byl i způsob, jak se osamostatnit od Američanů. Kancléř Schmidt s tímto cílem zahájil spolupráci se Sověty na plynovém systému. To bylo v letech 1981–1982. Zrovna Schmidt nenáviděl Ameriku otevřeně. V tom pokračoval Schröder a pak méně otevřeně Merkelová. Po roce 1991 byla na německé straně idea, že Rusko lze změnit skrze ekonomickou spolupráci a dobré vztahy. Němci tomu říkali změna skrze obchod. Čím více se bude s Ruskem obchodovat, tím bude demokratičtější a liberálnější. Ale ruská historie a ruské tradice převážily. V Rusku dobrá životní úroveň a svoboda vyjadřování nejsou tak důležité jako silný stát a imperiální status. Pro Rusko spolupráce s Německem byla pouze prostředkem k sebeposílení, k přípravě imperiální reconquisty.

Někteří lidé rozlišují mezi ruskou tradicí imperialismu a bohatou ruskou kulturou. Sám jste ale říkal, že velikáni jako Puškin a Dostojevskij jsou součástí této tradice. Je v Rusku nějaká linka, která by mu dovolila uniknout z tohoto imperiálního myšlení?

Nevěřím v historický determinismus, že by některé národy musely zůstat navždy liberální, nebo naopak autokratické. Rusko má i dlouhou tradici vzpour proti autokracii a morální rebelie. Například Anton Pavlovič Čechov by nikdy nemohl být použit pro imperiální propagandu. Na rozdíl bohužel od Puškina a Dostojevského, který byl protizápadní imperialista a šovinista. I nyní existují. Například jím byl Vladimir Bukovskij. Dokud ale většina Rusů nepřijme, že je potřeba zbavit se imperiálních ambic, tak nikdy nevybudují svobodné Rusko. ■

MNOHO NAŠICH
RODIN SI PAMATUJE,
JAKÉ TO JE, BÝT
ZBAVEN DOMOVA,
ZÁKLADNÍHO
BEZPEČÍ, CO
ZNAMENÁ BÝT
BOMBARDOVÁN. JE
TO NĚCO, CO TVOŘÍ
TRADICI VĚTŠINY
POLSKÝCH RODIN.

Společenství solidarity

POLSKÁ POMOC UKRAJINSKÝM MIGRANTŮM

Málo se ví o tom, že od roku 2016 je Polsko v rámci EU zemí, která přijímá nejvíc migrantů. Většinou jde o příchozí z Ukrajiny. Statisíce Ukrajinců proměnily podobu polských měst. Nicméně nikdo netušil, že největší změna se teprve blíží – způsobila ji ruská invaze a související uprchlická vlna. Jak Polsko zvládá situaci 10 měsíců po začátku války?

Když 24. února 2022 ruští vojáci vkročili na ukrajinské území, zahájili největší válku na území evropského kontinentu od dob druhé světové války. Podle údajů OSN bylo téměř 14 milionů lidí nuceno opustit své domovy a téměř 8 milionů z nich muselo uprchnout ze své rodné země. Byli to především ženy, děti a staří lidé.

Podobně jako během druhé světové války Rusko opět zahájilo deportace na Sibiř a v dobytých městech a vesnicích pronásledovalo a mučilo elity a vojáky, znásilňovalo ženy a páchalo genocidní zločiny. Před hrůznými činy ruských ozbrojených složek prchaly miliony žen. Před osmdesáti lety k těmto ženám patřila i moje babička, která se rozhodla usadit se se svou sestrou v Polsku a nevracet se zpátky na Ukrajinu, kterou mezitím ovládli barbaři. Válka na Ukrajině je pro mě i pro mnoho dalších Poláků agresivní útok nejen na sousední stát, ale i na nás samé.

Od začátku ruské agrese překročilo polsko-ukrajinské hranice víc než 7,4 milionu uprchlíků z Ukrajiny, ale zároveň zhruba 5,6 milionu lidí překročilo hranice v opačném směru. Část se vydala i dál na západ, nicméně v Polsku zůstalo možná až 1,5 až 2 milionu uprchlíků. Sečteme-li to s předchozí migrační vlnou z Ukrajiny, jejíž začátek spadá do období války na Donbase v roce 2014, žije v Polsku v současnosti asi 3 až 3,5 milionu Ukrajinců.

Spontánní vzepětí polské společnosti přerostlo veškerá očekávání. Do pomoci uprchlíkům se zapojilo 70 procent dospělé populace naší země. Lidé nabízelí pokoje nebo i celé byty. Takto pomohlo 7 procent Poláků, což znamená, že několik stovek tisíc rodin díky tomu získalo normální domov a nemuselo do uprchlických táborů, jako se to děje během jiných podobných krizí.

PIOTR ARAK
ředitel Polského
ekonomického institutu

59 procent Poláků pomohlo nákupem nezbytných základních životních potřeb a 53 procent přispělo ve prospěch uprchlíků finančně. Podle šetření Polského ekonomického institutu Poláci věnovali během prvních tří měsíců na pomoc Ukrajincům prchajícím před válkou celkovou sumu ve výši 2 miliard eur.

Díky legislativním změnám mohou Ukrajinci v Polsku získat identifikační číslo PESEL (*obdoba českého rodného čísla – pozn. překl.*), a to ve stejné podobě jako běžní polští občané. Díky tomu mohou po dobu 18 měsíců legálně pobývat v Polsku. Mají nárok zřídit si účet digitální totožnosti, mohou využívat různé sociální dávky včetně rodinného příspěvku, který čítá přibližně 120 eur na každé dítě.

Uprchlickou vlnu tvořily po vypuknutí války především ženy. Víc než 60 procent těchto žen přicestovalo i s dětmi. Nejprve pro ně tedy musely najít místo ve škole či školce a až posléze si mohly začít hledat práci.

Ukrajinstí uprchlíci mají v Polsku nárok na rodinný a výchovný příspěvek, ale také na příspěvek na zahájení školní výuky a na rodinné pečovatelské příspěvky ve výši až 2,6 tisíce eur. Ve snaze postarat se o děti zřídily polské obce nové jesle fungující podle zjednodušených pravidel a řada veřejných institucí se proměnila na provizorní noclehárny. Rovněž byl schválen jednorázový příspěvek pro uprchlíky čítající 80 eur na osobu.

Ukrajinci prchající před válkou mají mimoto zajištěnu bezplatnou psychologickou podporu, potravinovou pomoc a přístup ke zdravotní péči.

Díky zkušenostem s distanční výukou z doby pandemie se polské školy dovedly velice rychle uzpůsobit k tomu, aby přijaly 200 tisíc ukrajinských žáků navíc (jen v samotné Varšavě jich je téměř 20 tisíc). Zliberalizoval se také proces nábory učitelů, aby mohli být zaměstnáni pedagogové z řad uprchlíků hovořící ukrajinsky. Ukrajinské děti, které se v polských školách vzdělávají v polštině, často zároveň absolvovaly i distanční výuku v ukrajinských školách.

Polsko liberalizovalo i legislativu týkající se zaměstnávání Ukrajinců. Postačí, když zaměstnavatel v případě, že zaměstná občana Ukrajiny, oznámí

tuto skutečnost do sedmi dnů příslušnému úřadu práce. Ukrajinci mohou podnikat a pracovat v Polsku za stejných podmínek jako Poláci. Do práce takto nastoupilo více než 450 tisíc lidí. Vezmeme-li v potaz, že v produktivním věku je přibližně 600 tisíc ukrajinských uprchlíků registrovaných v Polsku, znamená to, že zhruba 60 procent z nich začalo pracovat. Ukrajinci zde navíc založili přes 10 tisíc firem, tedy téměř každou desátou nově zaregistrovanou podnikatelskou činnost.

Bezprecedentní je, že Poláci se podobně jako Ukrajinci mohou nechat zaměstnat v libovolné profesi na Ukrajině. To se bude velice hodit, až započne proces obnovy Ukrajiny, a to dokonce i bez mírové dohody.

Podle odhadů OECD budou výdaje související s přijetím ukrajinských válečných uprchlíků v Polsku

za rok 2022 čítat přibližně 8,4 miliardy eur a budou nejvyšší ze všech států OECD (celkové odhadované náklady ve všech státech OECD se odhadují na 26,8 miliardy eur). Na druhém místě je Německo (6,8 miliardy eur) a na třetím Česká republika (2 miliardy eur).

Tento příběh je v něčem stále neuvěřitelný. Poláky a Ukrajince toho vždy spojovalo hodně, přestože jejich společné dějiny mají i své temné stránky. Řada Poláků by mohla vyprávět podobný rodinný příběh jako já nebo má v paměti zločiny páchané ukrajinskými nacionalisty za druhé světové války na Volyni. To všechno je však minulost, která nemění nic na skutečnosti, že dnes je samozřejmostí pomáhat sousedům v nouzi. A snad to tak zůstane, dokud se ukrajinstí uprchlíci nebudou moci bezpečně vrátit do svých domovů. ■

Polské hraniční přechody zažily v prvních týdnech války největší uprchlickou vlnu v dějinách Evropy po roce 1945. Celkem polskou hranici překročilo směrem z Ukrajiny od 24. 2. přes 8 milionu lidí. Většina z nich se už na Ukrajinu vrátila zpět (nebo volila cestu dál na západ), nicméně v Polsku zůstává kolem 1,5 milionu uprchlíků. Foto: Polská tisková agentura PAP

Solidarita po česku

HRST ČÍSEL O NAŠÍ POMOCI UKRAJINCŮM

Přijde-li řeč na pomoc Ukrajině bránící se ruskému agresorovi, hovoří se v první řadě o objemných dodávkách zbraní od zemí, jako jsou Spojené státy nebo Velká Británie. Výrazem solidarity je však i péče o přicházející ukrajinské uprchlíky. Nejvíce jich přišlo do Polska, Německa a k nám.

Podle oficiálních dat z roku 2021 byli Ukrajinci v České republice druhou nejpočetnější populační menšinou po Slovácích. Například tuzemské zdravotnictví zaměstnávalo 0,7 procenta Ukrajinců. To se změnilo po 24. únoru letošního roku, kdy Vladimir Putin nařídil ruským vojskům zaútočit na menšího souseda. Válka zdevastovala řadu ukrajinských měst a vyhnala jejich obyvatele z domovů. Podle údajů OSN z listopadu 2022 je na Ukrajině nyní 6,5 milionu vnitřních uprchlíků a 4,7 milionu lidí získalo ochranu v okolních zemích.

Řada z nich zamířila přes Slovensko do České republiky, především ženy a děti. Počty ukrajinských migrantů průběžně sleduje ministerstvo vnitra. Do konce listopadu úřady udělily dočasnou ochranu 464 470 osobám. Kolik z nich u nás pobývá právě teď, nelze přesně říct, počet můžeme leda odhadovat.

„Česká republika jako vnitroschengenský stát nemůže evidovat počet ukrajinských uprchlíků, kteří naši zemi opouštějí a vracejí se například zpět na Ukrajinu, neboť nemá kontroly na vnitřních hranicích. Dle Cizineckého informačního systému spravovaného Policií České republiky a Ministerstvem vnitra byla k 27. 11. 2022 dočasná ochrana ukončena 18 784 osobám,“ hlásí mluvčí resortu vnitra Hana Malá. Ministr Vít Rakušan odhadl, že ukrajinská populace vrostla na 3,4 až 3,7 procenta obyvatel.

Počáteční rychlou reakcí na rozpoutanou válku a projevenou solidaritou vůči přicházejícím uprchlíkům překvapili Češi snad i sami sebe. Pořádaly se rozsáhlé sbírky na pomoc Ukrajině, organizovaly se hromadné výpravy na slovensko-ukrajinskou hranici, kam se vozily zásoby a odváželi odtamtud ti, kteří odvoz potřebovali. Ukrajinská vlajka se objevila i na Pražském hradě, za prezidenta Zemana až do 24. února výrazně prokremelském.

JAN HRDLIČKA

**POČÁTEČNÍ
RYCHLOU REAKCÍ
NA ROZPOUTANOU
VÁLKU A PROJEVENOU
SOLIDARITOU
VŮČI PŘICHÁZEJÍCÍM
UPRCHLÍKŮM
PŘEKVAPILI
ČEŠI SNAD I SAMI
SEBE.**

Angažoval se i stát. V Praze zřídil centrum pro přijímání Ukrajinců, kde dobrovolníci týdně a měsíce vysvětlovali migrantům, co a jak si mají zařídit. Změnou zákonů poskytl příchozím takzvanou humanitární dávku, která po dobu prvních šesti měsíců činí 5000 korun na osobu včetně dětí, pak se sníží. Vypisovaly se jazykové kurzy, usnadňovala se možnost pracovat bez povolení. Uprchlíci se postupně usazovali v regionech.

Pracovalo se také na tom, aby děti z ukrajinských rodin mohly co nejdříve nastoupit do škol a školek. Ke konci září se jich ve všech českých mateřských, základních a středních školách učilo přes 50 tisíc, což je 2,7 procenta všech žáků.

Poměrně viditelnou úlohu sehráli při integraci do české společnosti mobilní operátoři. Příchozím Ukrajincům většinou nabízeli nabitě předplacené SIM karty bez nutnosti registrace nebo výhodné balíčky s mobilními daty. Vodafone takových karet rozdál na 18 tisíc, T-Mobile na 80 tisíc. „Postupem času se ovšem potřeby ukrajinských uprchlíků měnily. Protože jsme nadále neevidovali poptávku po dalších SIM kartách a službách, rozhodli jsme se investovat v pomoci spíše do takových aktivit, které usnadní příchozím integraci,“ uvedl Ondřej Luštinec, mluvčí Vodafone. Konkrétně jmenoval třeba podporu ukrajinských rodin s dětmi.

Číslem jedna jsou energie

S nástupem energetické krize se pozornost Čechů nicméně v minulých měsících přece jen přesunula od ruské invaze směrem k domovu. Mezi stále četnými hlasy podporujícími Ukrajinu se objevily jiné, žádající hlavně pomoc českým občanům v boji s vysokými účty. Toho zneužívají i někteří opoziční politici včetně premiéra Andreje Babiše. Podle agentur STEM/MARK teď česká společnost vyjadřuje nejnižší podporu uprchlíkům ze všech měřených zemí – osobně pomáhat jim je ochotna jen pětina z dotázaných a asi třetina vnímá jejich utrpení.

Jak patrně, počáteční vzednutí české solidarity bylo velké, ovšem ne nekonečné a bezmezné. ■

Samostatnost 1918

POLSKÉ DĚJINY VE STŘEDOEVRÓPSKÝCH SOUVISLOSTECH OČIMA HISTORIKŮ, REPORTÉRŮ I SPISOVATELŮ

Vybrané publikace vydané s podporou Polského institutu v Praze:

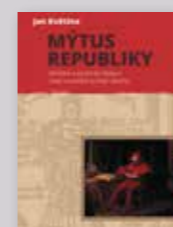
**Jack Fairweather:
THE VOLUNTEER**
(Dobrovolník, Albatros 2020)

**Grzegorz Górny, Janusz Rosikoń:
SPRAWIEDLIWI**
(Spravedliví. Jak Poláci zachraňovali Židy před holocaustem, PANT 2020)

**Józef Mackiewicz:
DROGA DONIKĄD**
(Cesta nikam, Volvox Globator 2020)

**Jan Květina:
MÝTUS REPUBLIKY:
IDENTITA A POLITICKÝ DISKURZ
RANĚ NOVOVĚKÉ POLSKÉ
ŠLECHTY**
(Pavel Mervart 2020)

**Dariusz Karłowicz:
WYBÓR ESEJÓW**
(Neokopírovaná budoucnost, CDK 2018)

**Paweł Ukielski,
Aleksander Gubrynowicz,
Adam Burakowski:
1989 – JESIEŃ NARODÓW**
(1989 – Podzim národů, Academia 2022)

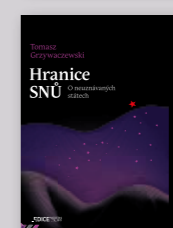
**Józef Czapski:
NA NIELUDZKIEJ ZIEMI**
(V nelidské zemi, Academia 2020)

**Joanna Olczak-Ronikier:
KORCZAK**
(Korczak. Pokus o biografii, Volvox Globator 2019)

**Petr Blažek, Łukasz Kamiński,
Grzegorz Majewski:
PONAD GRANICAMI**
(Hranicím navzdory: Příběh Polsko-československé solidarity, Ústav pro studium totalitních režimů 2018)

**Tomasz Grzywaczewski:
GRANICE SNŮ**
(Hranice snů, Pant 2020)

Více o programu: www.instytutpolski.pl/praha